CÍRKEV A ZMĚNA

Skutky 11,1-18

První církev a pohané

Nastal to v první církvi pěkný rozruch. Přední z apoštolů, samotný Šimon Petr, vstoupil do domu pohana. A co kdyby tam jen vstoupil, on toho pohana a příslušníky jeho domácnosti dokonce pokřtil a tím je včlenil do církve. Dnes nám to připadá jako samozřejmost a možná se divme, proč to těm prvním křesťanům přišlo zprvu tak nepochopitelné, ba dokonce pohoršující a pobuřující. Dnes, když drtivá většina křesťanů na světě pochází z nežidovských národů, to pro nás je samozřejmé, že evangelium je otevřeno a zvěstováno všem národům na světě. Tehdy na začátku, to zjevně tak samozřejmé nebylo. Vůbec ne. Právě naopak. Nejprve se evangelium šířilo výhradně v židovském světě ať už mezi rodilými židy nebo mezi tzv. *proselyty*, tedy pohany, kteří přijali židovství. Nyní se jedná o pohana, byť se řadil k tzv. *bohabojným*. „Bohabojnými" byli nazýváni pohané, kteří sympatizovali s židovstvím a věřili spolu s Izraelem v jednoho Boha, byť se formálně k židovství nepřipojili, tedy nebyli obřezáni a nepřijali tudíž „jho zákona". Pro židy zůstávali pohany, byť sympatickými. A takovým byl patrně i onen Kornélius z našeho příběhu: *„Byl to člověk zbožný, s celou svou rodinou věřil v jediného Boha, byl velmi štědrý vůči židovskému lidu a pravidelně se modlil k Bohu"* (10,2). Židé si takových bohabojných vážili, ale přece je nepovažovali za plnohodnotné příslušníky svého náboženství. Zůstávali pro ně sice sympatizujícími, ale přece stále pohany. A proto pro ně platila omezující židovská pravidla pro styk s pohany. To, co bratři v Jeruzalémě vytkli Petrovi, bylo: *„Navštívil jsi neobřezané lidi a jedl s nimi!"* (v. 3). Aby žid měl tak úzké společenství s pohanem bylo pro židovstvo tehdejší doby nemyslitelné. John Stott k tomu píše ve svém výkladu Skutků: „Žádný ortodoxní žid by nikdy nevstoupil do domu pohana, byť by ctil jediného Boha, ani by takového člověka nepozval k sobě do domu (viz 28. verš). Naopak, všechny rodinné styky s pohany byly zakázány a žádný zbožný žid by si samozřejmě nesedl k pohanovu stolu." A je zajímavé, že tyto nábožensko – etnické předsudky nebyly cizí ani prvním křesťanům (ze židů).

Předsudek vůči pohanům i mezi prvními křesťany byl tak hluboký, že prolomit tuto hradbu muselo až výrazné Boží zjevení. J. Stott k tomu trefně poznamenává: „K tomu, aby (Petr) překonal rasové a náboženské předsudky, bylo zapotřebí čtyř za sebou jdoucích důrazných úderů Božího zjevení, jak vysvětluje jeruzalémské církvi." Zaprvé to bylo ono **vidění** čistých a nečistých zvířat, zadruhé **Boží příkaz**, aby doprovodil Kornéliovy posly do Cesareje, zatřetí zmínka, že i ke **Kornéliovi samému Bůh promluvil** skrze anděla, aby poslal pro Petra a za čtvrté to bylo samo **Boží jednání**, kterého byl Petr svědkem v Kornéliově domě, tedy, že uvěřili a přijali Ducha svatého. To vše bylo pro Petra průlomovým zjevením toho, kudy vede Boží cesta: *„Jestliže tedy jim Bůh dal stejný dar jako nám, když uvěřili v Pána Ježíše Krista, jak jsem já v tom mohl Bohu bránit"* (v. 17). A zdá se, že to bylo přesvědčivé i pro samotné jeruzalémské věřící, kteří jako Petr žili v duchu předsudků své doby: *„Po těch slovech bratří už nic nenamítali, ale velebili Boha: 'Tak i pohany povolal Bůh k pokání, aby dosáhli života!'"* (v. 18). Boží věc, moc evangelia, se tedy nakonec prosadila, ale jednoduché to nebylo. Dokonce ani po tomto přelomovém příběhu o obrácení prvního pohana, u kterého byla „skála církve", Petr. Za mnohých napětí a vnitřního zápasu si razilo evangelium cestu k dalším lidem a etnikům. Co nám může tento příběh povědět na téma změn v církvi.

Evangelium ve vleku?

Pro první církev to byla skutečně veliká změna. Naprosto zásadní. Asi s ní nikdo moc nepočítal. Kdyby Pán Bůh tak důrazně nezasáhl, stalo by se možná křesťanství malou židovskou sektou. Pokud by první křesťané trvali kromě víry v Pána Ježíše i na přijetí celého judaismu i s obřízkou, svět by patrně vypadal jinak. Evangelium o Boží milosti, která bez jakýchkoli dalších zásluh a předběžných podmínek přináší odpuštění a Boží blízkost všem, kdo uvěří v Pána Ježíše, by se zdeformovalo v jeden z mnoha dalších náboženských systémů. Je zajímavé a pro nás poučné, že se v církvi vůbec takový zápas vedl. Můžeme mít totiž dojem, že Boží věc se v církvi prosazuje nějak automaticky a samozřejmě. Tím spíše bychom to čekali v církvi první, kterou vedli a formovali sami Kristovi apoštolové. Ale i Petr potřeboval důrazně „probrat", aby změnil to, jak vnímat dosah evangelia. Boží věc se v církvi potkává s naší lidskou člověčinou, která není vždy v zápřahu za evangeliem, jak by to mělo být, ale spíše se snaží evangelium zapřáhnout do služby vlastních předporozumění. Toto pokušení v církvi existovalo asi vždy a je dobré o něm vědět. Všechny obnovy a reformy v dějinách církve byly nutné právě z toho důvodu, že evangelium se z té svrchované pozice dostávalo do pozadí. Byť proklamačně bylo stále v centru, ve skutečnosti se někdy evangelium začalo dostávat do vleku tradice či politiky.

Rezistence vůči změnám.

Dále můžeme v našem příběhu vidět silné tendence k rezistenci církve vůči změnám, byť by přicházely od Boha. Pán Bůh zde učinil zjevný průlom evangelia novým směrem. Ale to nové Boží jednání naráží na setrvačnost smýšlení

nás lidí. Boží jednání nás nejednou předbíhá, a my mu nestačíme s dechem. Když se bratři v Jeruzalémě dozvěděli o Petrově službě pohanům, rozhodně to hned nevyvolalo bezmezné nadšení. Vzbudilo to naopak podezření a obavy. Co to má být? Co se to děje? Hleděli na to nelibě. Petrovi vyčítají: *„Navštívil jsi neobřezané lidi a jedl s nimi!"* (v. 3). Je zajímavé, že vůbec nezmiňují právě to nové – pohané uvěřili v Pána Ježíše! Zmiňují to, co si s sebou nesou jako odkaz své tradice. My obřezaní se přece s neobřezanci nestýkáme, nevstupujeme do jejich domů, natož abychom s nimi stolovali. Na konci příběhu, když jim Petr podá pečlivé svědectví o Božím jednání, se zdánlivě vše uklidňuje, protože čteme: *„Po těch slovech bratří už nic nenamítali, ale velebili Boha: 'Tak i pohany povolal Bůh k pokání, aby dosáhli života!'"* (v. 18). Bylo to ovšem zdánlivé vyřešení situace. Ta otázka v první církvi byla dosti živá i nadále. Znovu se s velkou měrou otevřela Pavlovou misí. Něco jiného je obrácení jednoho nebo několika málo pohanů. Jinou věcí je Pavlova misie mezi pohany „ve velkém" a vznik celých sborů převážně z pohanů. Nevymklo se nám to celé nějak z rukou? Po sborech složených převážně z bývalých pohanů se začali objevovat neautorizovaní učitelé, tzv. *judaisté*, kteří učili – musíte se také nechat obřezat a přijmout jho Mojžíšova zákona. Pavel byl ostře proti. Situaci řeší až *apoštolský koncil* v Jeruzalémě, který stanovil, že se pohanům nemají dávat žádné zvláštní překážky, jen je požádali, aby se vystříhali určitých věcí pro židy obzvláště citlivých.

Síla a slabost tradice

Svou roli v té rezistenci vůči novému Božímu jednání sehrála silná židovská *tradice*; tedy to, jak židé chápali sami sebe a Boží slovo. Biblický fakt vyvolení Izraele židé časem pochopili nikoliv *misijně* (jsme Bohem vyvoleni proto, abychom ostatním národům dosvědčili jeho moc a svatost), ale *výlučně* (Bůh nás vyvolil proto, abychom se oddělili od pohanů a pečlivě střežili, co nám Pán Bůh svěřil). Takto pochopené vyvolení zákonitě bylo překážkou tomu, co se Bůh chystal učinit. Jak velké obtíže jim působilo přijmout pohany do svého středu, bez toho, aniž by pohané také přijali obřízku. Byla to tradice jistě dobře a velice vážně míněná. Viděli v ní projev opravdovosti víry a zbožnosti. Přece se však stala brzdou svobodnému Božímu jednání. Myslím, že obecně jsme jako lidé dosti hákliví na to, na co jsme zvyklí. Na to, co nám vytváří pocit jistoty a bezpečí. Platí to i v životě jednotlivce; zejména s přibývajícím věkem. Máme rádi „své jisté" – zažité každodenní rituály, způsob života, máme své názory, ke kterým jsme za léta přemýšlení a zkušeností propracovali, máme svůj způsob zbožnosti, své pochopení Božích cest atd. A to si střežíme a jen neradi v tom něco měníme. Je to jistě lidsky pochopitelné. Mládí – to je otevřenost ke změnám. Jak člověku přibývají léta, stává se konzervativnějším. Stejnou tendenci mají i lidská společenství i společenství církve. Tradice obecně slouží k tomu, aby vytvářela bezpečí a stabilitu. A to je jistě dobré. Ovšem tradice může i *zbytnět* a *fosilizovat*, a pak už není budující, ale stává se překážkou nového Božího díla.

Rozeznávat Boží jednání od lidských nápadů

Důležitou otázkou v tom všem je, jak rozpoznat, kudy skutečně nová Boží cesta vede. Pravdou je, že vy dějinách církve přišlo už mnoho a mnoho změn, inovací, proroků, učitelů, proudů, směru, hnutí – zdaleka ne vše, co se prohlašovalo za Boží jednání, jím skutečně také bylo. Spoustu toho bylo spíše slepou cestou lidské svévole než opravdovou Boží cestou. Díky tomu je v církvích obecně jistá ostražitost na „novinky". Takových „novinek" už jsme slyšeli a možná i sami zakusili, ale co z toho skutečně obstálo? Můžeme být a priori ostražití a nedůvěřivý něčemu novému, už jenom proto, že je to nové. Dáme rovnou rovnítko mezi novým a scestným. Dobré je přece to staré, to generacemi osvědčené, to prověřené, to, co má za sebou dlouhé ovoce. Ano, je pravdou, že zdaleka ne vše, co je nové, je i dobré. Problém je v tom, že někdy to nedokážeme předem odhadnout. Někdy je to zjevné na první pohled, ale často ne. Teprve časem se věci mnohdy vyjeví v pravém světle. Nakonec i v první církvi bylo přijetí pohanů do církve určitým procesem. Petrův čin stojí na začátku, ale spory se objevovaly i dále. Po ovoci poznáme, co je z Boha, čteme v Bibli. Ale to ovoce se mnohdy neobjeví hned. A to nám činí obtíže. Jak se máme někam posunout, pro něco se rozhodnout, když ani pořádně ještě nevíme, zda je to správné? Máme tedy jít cestou pokus-omyl? Vlastně na to nemám odpověď. Pán Bůh nám to vždycky neulehčuje. Neumetá před námi cestičku. Neservíruje nám většinou „hotovou věc". Spíše nás zve k zápasu, k modlitbám, k hledání, k otevřenosti, k odvaze se i zmýlit. Zve nás na „cestu vykročení" s důvěrou k němu, s tím, že nás na té cestě bude provázet a zjevovat nám třeba krůček po krůčku, svou vůli. Přijde nám to možná příliš riskantní. Tak riskantní, že se nakonec nepokusíme o nic a zůstaneme stát na místě. Ale otázka nezní pouze tak, jestli nové věci, které přicházejí jsou z Boha, ale právě tak závažná je i otázka, zda naše tradice je stále ještě z Boha. Církev si chtě nechtě musí tyto otázky klást.

Přeji nám, abychom na Cestě obnovy dokázali s pomocí Božího Ducha vidět, co zachovat a možná ještě prohloubit, co je tou nosnou a živou tradicí, a co naopak potřebujeme opouštět a měnit. Modlíme se za to, aby celý tento proces přemýšlení a hledání byl veden Pánem Bohem.

Neděle 4.11.2018 Sbor CB Praha 3, M. Žemlička